

Humanizace školy.

HUMANISMUS

- ▶ Historické období na přechodu středověku a novověku (15. a 16. století), charakteristické obnoveným zájmem o antickou kulturu a filosofii.
- ▶ Myšlenkový směr, který se vyznačuje obecnou orientací na člověka a jeho blaho, a na pozemské hodnoty. Podporuje lidskou vynalézavost a hlásá rovnost lidí před Bohem.
- ▶ Časově se překrývá s renesancí, ale termín renesance se používá spíše pro označení dobového umění, zatímco humanismus označuje tehdejší hlavní směr vědy a vzdělanosti.

Renesanční humanismus

- ▶ Nezavrhuje křesťanské náboženství a boha jako takového, ale obrací k životu pozemskému (světskému), ve kterém využívá všech nabízených radovánek, na první místo staví člověka.
- ▶ Vzorem je kultura starověkých Řeků a Římanů. Antické textové zdroje podrobuje vědeckému zkoumání.
- ▶ Rozvinul znalost klasické antiky, byly položeny nebo prohloubeny vědecké základy mnoha oborů lingvistiky, literární vědy a historiografie.
- ▶ Nové poznatky bylo možno šířit díky knihtisku.

Humanismus ve vzdělávání

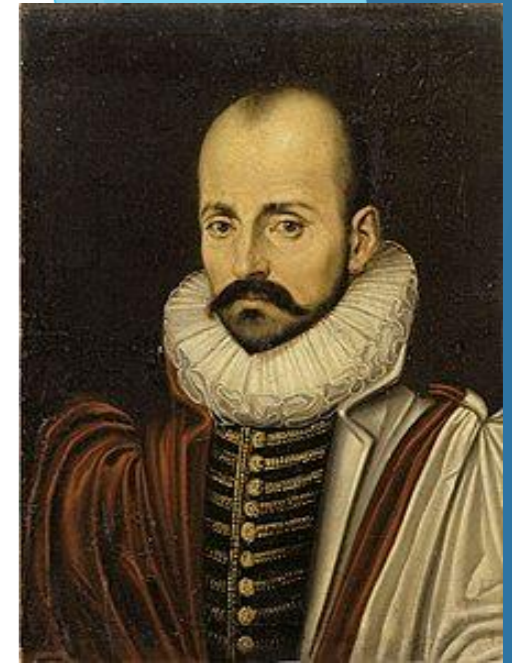
- ▶ Středověké školství je humanisty podrobno ostré kritice. Ti odmítají nadvládu církve nad školami a bojují proti scholastice, která způsobila formalismus (zdůrazňování formy na úkor obsahu) a verbalismus (důraz na slovní vyjádření bez hlubšího obsahu) ubíjející ducha člověka.
- ▶ Kritizují neživotnost středověké školy, její častou nemilosrdnou disciplínu a preferují zavádění předmětů postavených na novém vědeckém poznání jako je dějepis, fyzika, přírodověda nebo zeměpis.

Základ humanismu

Tři zásady, které nejvíce ovlivnily i humanistickou psychologii a vzdělávání:

- ▶ Člověk má vrozený potenciál, který je v jádru dobrý a vznešený.
- ▶ Nejvyšší cíl vzdělávání je rozvoj vlastního potenciálu.
- ▶ Víra v něco/motivace něčím, co přesahuje člověka (vlastní potřeby).

Michel de Montaigne (1533-1592)

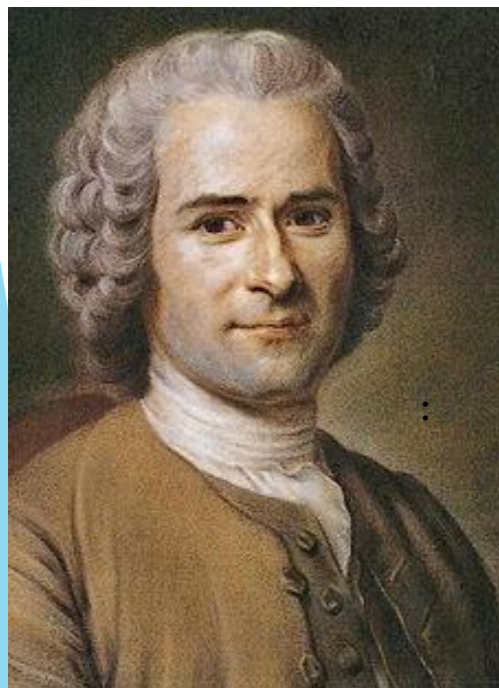

- Chce překonat tradiční pamětní učení a pěstovat žákův úsudek a samostatnost. *"Vědět z paměti není vědět: je to jen udržovat, co svěřili naši paměti do úschovy"*.
- Veškeré vzdělání má vycházet z pozorování života, učitel nemá vnucovat žákovi určité mínění, ale má ho vést, aby se naučil samostatně rozhodovat a hledat pravdu.
- Varuje před jednostranným přeceňováním vzdělání a na první místo při výchově klade rozvoj charakteru.
- Považuje za optimální individuální výchovu soukromým učitelem.
- Veškeré vyučování má být hravé, zajímavé a nenásilné.

Jean Jack Rousseau (1712 - 1778)

Cílem výchovy je vychovat **svobodného člověka, který nade vše miluje svobodu.**

- požaduje výchovu přirozenou a svobodnou, která by respektovala věkové a individuální zvláštnosti dítěte (dítě nemáme do ničeho nutit a potlačovat jeho osobnost).
proti učení se z knih, proti biflování staví osobní zkušenost (dítě má ke všemu dospět vlastním pozorováním, uvažováním, vlastní zkušeností).
- Samostatnosti a svobodě dítěte ale obětuje systematicklost ve výuce.

Člověk je tehdy dobře vychován, působí-li na něj tři druhy výchovy: *výchova přírodou, výchova lidmi, výchova věcmi.*

“ Vypěstění rozumného člověka je vyvrcholením dobré výchovy; a vy chcete obracet na rozum dítěte už při jeho výchově! To znamená začínat od konce a vytvářet z díla nástroj. Kdyby děti uměly rozumně uvažovat, nepotřebovaly by, aby je někdo vychovával .”

Moderní humanismus

(20. století)

- Navazuje na J.J. Rousseaua - akcentuje lidskou svobodu, právní a sociální ochranu jednotlivců
- Vychází z uznané hodnoty každého lidského života, jako hodnoty nejvyšší, zdůrazňuje univerzální lidství, solidaritu všech lidí.
- Těžkou ránu zasadily humanistickým nadějím obě světové války, které prakticky diskreditovaly optimistické představy o pokroku lidstva.
- Široký základ humanismu v podobě lidských práv, svobody, demokracie a snahy o lepší sociální postavení chudých nebo znevýhodněných zůstává myšlenkovým základem současných společností a jejich snah o omezování násilí po celém světě.

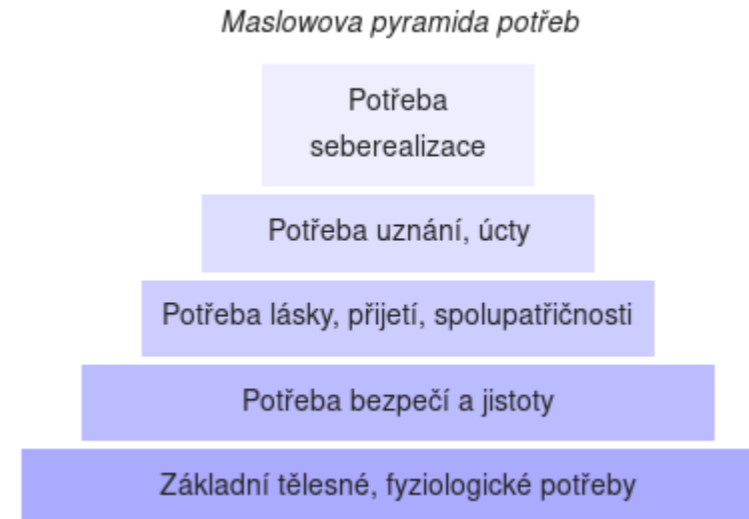

Východiska

Humanistická psychologie

A. H. MASLOW (1908 - 1970)

- ▶ hierarchie lidských potřeb
- ▶ níže položené potřeby jsou významnější a jejich alespoň částečné uspokojení je podmínkou pro vznik méně naléhavých a vývojově vyšších potřeb

C. R. ROGERS (1902 - 1987)

- ▶ bezpodmínečné přijetí dítěte takové, jaké je
- ▶ rozvoj osobnosti dítěte na základě vnitřní motivace

2. polovina 20. století

1948 - zákon o jednotné škole, nástup totalitního režimu

Charakteristika jednotné školy

Role státu	Stát detailně vymezoval veškeré požadavky na vzdělávání, tzn., co se na kterém typu školy bude učit, v jakém rozsahu, v jakých časových posloupnostech a dotacích, jakými metodami a formami (viz metodiky pro učitele rozpracované do jednotlivých kroků, včetně časově tematických plánů).
Role vzdělávacího programu	Vzdělávací programy (učební osnovy) se zaměřovaly zejména na obsah vzdělávání, tedy na učivo. Učivo v nich bylo podrobně rozpracováno. V průběhu let neustále narůstalo, což v praxi vedlo k předimenzovanosti obsahu vzdělávání a encyklopedičnosti při předávání učiva.
Role učitelky MŠ	Úkolem učitelky bylo zprostředkovat dětem to, co pro ně bylo detailně naplánováno „shora“. Učitelka se dostává do role vykonavatele daných předpisů, norem, vzdělávacích obsahů.
Role dítěte	Dítě se v takto nastaveném systému dostávalo do role příjemce. Jeho úkolem bylo přijmout to, co se mu učitelka snaží zprostředkovat. Dítě je úspěšné, zná-li učivo a má-li dovednosti, které byly pro daný věk předepsány (ve třech, čtyřech, pěti, šesti letech dítě zvládá předepsané požadavky).

Zdroj: Syslová, 2017

V roce 1988 provedla tehdejší hygienická služba rozsáhlý výzkum, který identifikoval zdravotní rizika kolektivistické výchovy v mateřské škole

(Šulcová, E., Citové problémy předškolních dětí a jejich zdraví. Předškolná výchova, ročník 1989-1990 č. 3 a 6)

Humanizace školy v českém prostředí (21. století)

- ▶ Humanistická koncepce = antropologické zaměření na potřeby a možnosti dítěte, na jejichž základě jsou rozvíjeny jeho potenciality, jeho „lidskost“ (Helus, 2009; Kotásek, 2004; Spilková, 2005).
- ▶ Doposud byla tradičním úkolem školy **socializace** dítěte na pozadí kulturního života společnosti, do kterého vrůstá (enkulturace) a jeho personalizace (Syslová Horká & Lazarová, 2014; Štech, 2007).
- ▶ Nyní jde spíše o pragmaticky pojatou přípravu pro úspěšný život, zejména k tomu uspět na trhu práce (Knecht, 2014; Porubský et al., 2013; Štech, 2007).

Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělání a péče o děti předškolního věku (2000)

„...prakticky vůbec žádné zohlednění k individuálním potřebám dětí. Nakonec ani větší důraz, jež kladou učitelky a ředitelky spíše na názory a potřeby zřizovatele než na návrhy rodičů, nevyznívá příliš ve prospěch skutečně individuálnímu přístupu k dětem“.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha (2001)

- ▶ Zajistit každému dítěti předškolního věku zákonný nárok na předškolní vzdělávání a na reálnou možnost je naplnit.
- ▶ Vypracovat rámcový program pro předškolní vzdělávání a v něm formulovat rámcové cíle, obsah a předpokládané výsledky vzdělávání (kompetence dítěte). Zároveň stanovit podmínky, za nichž může být předškolní vzdělávání uskutečňováno. Zabezpečit aplikaci rámcového programu podle konkrétních podmínek škol a dětí - školní kurikula.
- ▶ Vzhledem k potřebě zvládat širší spektrum odborných, speciálně pedagogických i sociálních znalostí a dovedností pedagogů v předškolním vzdělávání zajistit jejich vysokoškolské vzdělávání na úrovni bakalářského studia na pedagogických fakultách univerzit nebo na vyšších odborných školách s akreditací pro bakalářské studium. Toto opatření chápat i jako snahu o zvýšení jejich sociálního a profesního statutu.

Školský zákon (2004)

Jako zásadní se jeví formulace obecných cílů vzdělávání, mezi něž patří např.:

- ▶ zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce
- ▶ vzájemná úcta, respekt, názorová snášenlivost, solidarita a důstojnost všech účastníků vzdělávání
- ▶ zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod
- ▶ pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost

FUNKCE MATEŘSKÉ ŠKOLY

- ▶ **Personalizační** - formování osobnosti, podpora rozvoje individuality s postupným přebíráním zodpovědnosti za sebe a samostatným jednáním.
- ▶ **Socializační** - děti se učí žít ve společnosti, vstupují do různých vztahů a rolí. Škola by měla být nositelkou etických norem společnosti s důrazem na respekt k jinakosti (rasa, národnost, náboženství....).
- ▶ **Integrační** - škola je modelem světa dospělých, proto je zdůrazňováno omezování předčasné selekce.
- ▶ **Hodnotová** - u dětí jsou záměrně vytvářeny životní hodnoty a postoje ke světu - zdraví, sportu, práci, přátelství, autoritám...
- ▶ **Kvalifikační** - vybavuje děti a později žáky znalostmi a kompetencemi potřebnými v budoucnosti pro uplatnění na trhu práce.

LITERATURA

HAVLÍNOVÁ, M., VENCÁLKOVÁ, E. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole (aktualizovaný program)*. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7376-061-5

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha : Portál, 2009.

KREJČOVÁ, V., KARGEROVÁ, J. SYSLOVÁ, Z. *Individualizace předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2015.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha). Praha : MŠMT, 2001. ISBN 80-211-0372-8

Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělání a péče o děti předškolního věku v České republice. Praha : MŠMT, 2000. ISBN 80-7168-746-4

OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995. ISBN 80-85498-27-8

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. MŠMT, 2016.

PAVLOVSKÁ, M., ŠMAHELOVÁ, B., SYSLOVÁ, Z. *Dějiny předškolní pedagogiky*. Brno: MUNI PRESS, 2012 ISBN 978-80210-5981-8

ŠULCOVÁ, E. *Význam předškolního věku pro zdravý vývoj populace*. Československá psychologie, 1989, ročník XXXIII, č.2, s. 193 - 204.